

7. Линенко А.В. Сутність й аналіз трудового потенціалу підприємства за показниками ефективності його використання / А.В. Линенко, О.Л. Шевченко // Держава та регіони. – Серія: Економіка та підприємництво. – 2008. – № 4. – С. 111-116.

8. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посібн. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблюдська, О.О. Решетняк. – К. : Центр навч. літ-ри, 2009. – 400 с. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.pidruchniki.com.ua/15840720/ekonomika/potensial_i_rozvitok_pidpriyemstva_-_bachevskiy_bye.

9. Радько С. Оценка трудового потенциала предприятия с учетом рисков его управления / С. Радько // Управление риском. – 2003. – № 2. – С. 30-41.

10. Радько С.Г. Трудовой потенциал как социально-экономическая система и риски его управления / С.Г. Радько // Управление риском. – 2006. – № 1. – С. 55-62.

Зубрицкая Я.О. Методические подходы к оценке трудового потенциала предприятия

Определена теоретическая основа экономической категории "трудовой потенциал предприятия" и ее составляющих. Проанализирована научная литература, касающаяся методологии оценки трудового потенциала предприятия. Исследованы конкретные показатели оценки трудового потенциала на микроэкономическом уровне, которые предлагаются современной наукой.

Ключевые слова: трудовой потенциал, затратная методика, коэффициентная методика, живой труд, управленческий потенциал, трудовой потенциал технологического персонала.

Zubritska Ya.O. Methodological approaches of enterprise's labour potential assessment

The article determines the theoretical basis of economical category "enterprise's labour potential" and its components. There was analyzed the scientific literature about methodology of enterprise's labour potential assessment. The concrete indicators of labour potential assessment on microeconomic level that are proposed by current science were discovered.

Keywords: labour potential, costs methodology, ratio methodology, vivid labour, management potential, potential of technological personnel.

УДК 338.43

*Доц. Н.П. Карачина, канд. екон. наук;
магістрант Л.С. Філатова – Вінницький НТУ*

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Здійснено аналітичне дослідження функціонування молочної промисловості України. Виділено негативні та позитивні тенденції. Проаналізовано дані із засобів масової інформації та порівняно зі статистичними. Детально розглянуто основні показники молочної галузі та здійснено висновки щодо її функціонування та подальшого розвитку.

Ключові слова: молочна промисловість, молоко, молочні продукти, ВРХ.

Постановка проблеми. Дослідження молочної промисловості стало особливо актуальним в останнє десятиріччя, адже з кожним роком ситуація в галузі погіршується. Узагальнивши наукові праці дослідників галузі, можна виділити основні негативні тенденції та їх наслідки: скорочення кількості ВРХ. Наслідком цієї тенденції є нестача сировини та постійне скорочення виробництва основних видів молочної продукції. Наступною негативною тенденцією є зниження якості виробленої продукції, що своєю чергою призвело до зменшення рівня споживання молочних продуктів.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Цю проблему досліджували Н.С. Скопенко, А.О. Бовкун, І.М. Комарницький, Г.В. Цар, С.В. Харченко, Д. Лозовик, Л.С. Іванов, І.В. Антонов, С.І. Терещенко, А.Є. Рябенко, О.Г. Радева, А.В. Рябчик. Але ці вчені ринок молочної промисловості проаналізували лише на базі статистичних даних, що не завжди відображають реальну ситуацію в галузі.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є дослідити молочну промисловість на основі статистичних даних та матеріалів ЗМІ. Виділити негативні та позитивні тенденції розвитку промисловості, порівняти наскільки відрізняються статистичні дані та інформація ЗМІ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молокопереробна промисловість за загальними обсягами харчової й переробної промисловості займає найбільшу питому вагу – 18 % (для порівняння: м'ясна промисловість – 13 %, кондитерська – 6,5 %). Ринок молока і молочної продукції має низку специфічних рис: незмінний попит на продукти щоденного вжитку, низька цінова еластичність попиту, істотна різниця між роздрібними та закупівельними цінами; сезонність виробництва і реалізації молока і молочної продукції; сировинна забезпеченість по всій території України; широкий асортимент продукції; великий спектр виробників.

До середини 2008 р. істотно зростали ціни на зернові культури, що позначалося у подорожчанні комбікормів, витрати на які переважають у структурі витрат на утримання ВРХ. Внаслідок такої політики тривала тенденція до скорочення поголів'я ВРХ, а вже у 2008 р. молокозаводи відчули істотний дефіцит сировини. Так, у 2008 р., на переробні підприємства надійшло 6,0 млн т молока, що на 10,5 % менше, ніж у 2007 р. Відповідно, скоротилися обсяги виробництва молочної продукції [2].

Вплив кризових явищ молокозаводи відчули на початку 2009 р., який характеризувався зменшенням попиту населення на продукцію високого цінового сегменту у зв'язку зі зменшенням купівельної спроможності населення. У виробництві молочних продуктів це позначилося на споживанні окремих видів кисломолочної продукції та сирів, виробництво яких у передкризовий період було найвигіднішим. Виробниче обладнання підприємств давало змогу переорієнтуватися на виробництво більш дешевої молочної продукції, попит на яку, як продукцію першої необхідності, зберігся [3]. Окреслені вище тенденції представлено в табл. 1.

У 2010 р. ситуація у молочному напрямі дещо стабілізувалася. За даними Державного комітету статистики, у 2010 р. молока на переробні підприємства України надійшло на 51,4 тис. т більше, ніж у попередньому – 5457 тис. т [4].

За даними Держкомстату України [2], у 1990 р. у господарствах усіх категорій утримувалося 8 млн 378 тис. корів, зокрема: у сільгоспдприємствах було 6 млн 191 тис. корів (74 % від загальної кількості), а в господарствах населення – лише 2 млн 187 тис. (26 %). Станом на 1 січня 2011 р., у господарствах усіх категорій утримувалося вже тільки 2,7 млн голів корів, що на 2,2 % менше, ніж на 1 січня 2010 р. та на 68 % менше, ніж у

1990 р. Зниження кількості молочного стада спостерігається як у приватному секторі, так і в сільськогосподарських підприємствах, де нині зосереджено менше чверті корів [4].

Табл. 1. Основні показники ринку молока та молочних продуктів в Україні у 2005-2010 рр. [2]

Показник	Од. виміру	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Поголів'я ВРХ	тис. голів	6 514	6 175	5 491	5 079	4826,7	4494,4
у т.ч. корови	тис. голів	3 635	3 347	3 096	2 856	2736,5	2631,2
Виробництво молока всіх видів	тис. тонн	13 714	13 287	12 262	11 761	11 609	11 248
у т.ч. частка населення	%	84,3	80,9	81,5	82,2	82,2	80,7
Надійшло на переробні підприємства	тис. тонн	5 237	5 689	5 607	6 039	5 406	5 457
Виробництво молочних продуктів:							
Молоко оброблене рідке	тис. тонн	864	820	863	808	770	822,3
Масло вершкове	тис. тонн	120	104	100	85	75	92,3
Спреди та суміші	тис. тонн	80	71	84	82	72	79,7
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	тис. тонн	84	93	93	92	85	87,2
Сири жирні	тис. тонн	274	217	246	236	228	224
Продукти кисломолочні	тис. тонн	499	524	533	532	492	497
Споживання молока та молочних продуктів:							
на 1 особу	л/рік	232	227	221	216	210	206
на 1 особу у перерахунку на молоко	л/рік	223	217	213	208	202	200

Починаючи з другої половини 90-х років, істотно скоротилися обсяги споживання молока та молочних продуктів. Якщо у 1990 р. середнє споживання особою становило 373 л/рік молочних продуктів (у перерахунку на молоко), у 1995 р. – 244 л/рік, у 2009 р. ця цифра знизилася до 206 л/рік, що можна пояснити скороченням вмісту молока, у продукції, яка виробляється [3]. Виробництво та споживання молока і молочних продуктів в Україні за 1990-2010 рр. представлено у табл. 2.

Табл. 2. Виробництво та споживання молока і молочних продуктів в Україні за 1990-2010 рр. [2]

Продукція	Обсяги виробництва продукції за роками, тис. т								Абсолютне відхилення			Темп зміни, %		
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010/2009	2010/2005	2010/2003	2010/2009	2010/2005	2010/2003
Молоко оброблене рідке	645	716	863	818	859	801	758	812	54	-51	167	107,1	94,1	125,9
Вершки	9,9	23,6	21,2	14	14,6	18,4	15,8	13,2	-2,6	-8	3,3	83,5	62,3	133,3
Масло вершкове	137	116	120	104	100	84,8	74,5	79,2	4,7	-40,8	-57,8	106,3	66,0	57,8
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	57,7	71,3	83,5	93,2	93,2	92,9	84,7	77,8	-6,9	-5,7	20,1	91,9	93,2	134,8
Сири жирні	173	224	274	217	246	238	227	213	-14	-61	40	93,8	77,7	123,1
Продукти кисломолочні	427	467	499	523	534	534	492	477	-15	-22	50	97,0	95,6	111,7

Зниження платоспроможності населення призвело до падіння попиту на молочну продукцію та зміну попиту в окремих сегментах ринку (зміщення в бік більш дешевої продукції). Це призводить до якісних структурних змін

пропозиції на ринку молока та молочної продукції: зниження обсягів виробництва високомаржинальних молочних продуктів (ароматизованих йогуртів, сухого молока та вершків, сирних виробів, масла) та збільшення виробництва продукції з незбираного молока (молока питного, кисломолочної продукції), сирів, морозива [4].

Споживання молочних продуктів напряму залежить від купівельної спроможності населення, цін на молочну продукцію та від якості продукції. Щодо якості молока М. Присяжнюк зазначив: "Ми готуємо наказ, щоб переробні підприємства всі мали лабораторії та заготівельні пункти забезпечили мінімальним лабораторним обладнанням та матеріалом, щоб визначати, наскільки якісне молоко вони заготовляють" [5].

Обсяги виробництва молочної продукції залежать від обсягів виробництва молока та стану тваринництва в країні. За 2005-2009 рр. виробництво молока скоротилося на 18 %, до 11,2 млн тонн, поголів'я ВРХ – на 31 %, до 4,5 млн голів, у т.ч. корів – на 27,6 %, до 2,6 млн голів. Випередження темпів скорочення поголів'я над скороченням виробництва молока пов'язано з тим, що ліквідується насамперед найменш продуктивне стадо [6].

Основною причиною зазначеної негативної динаміки у тваринництві є збитковість утримання ВРХ, яка зумовлюється ситуацією як на молочному, так і м'ясному ринках. Розглянемо систему дотацій. У 2010 р. уряд запропонував нову схему виплати дотацій виробникам молока та м'яса у розрахунку на 1 корову, наявну на 1.01.2010 р., але пізніше ухвалив рішення про перенесення цього механізму на 2011 р. і поновлення порядку дотування аграріїв через механізм акумулювання ПДВ під час продажу ними молока та м'яса переробним підприємствам.

З метою сприяння розвитку молочної галузі було створено державну цільову програму розвитку молочного скотарства до 2020 р. На її реалізацію Мінагрополітики України оцінює фінансування галузі 48,6 млрд грн, відповідно до якої заплановано, що до 2020 р. виробництво молока в Україні становитиме 14,5 млн т, з них 9,2 млн т – високоякісного. Щоб досягти таких результатів у своєму розвитку галузь має орієнтуватися на великотоварне виробництво та здійснювати ефективні зміни на всіх рівнях господарювання, підвищуючи цим самим якість продукції у дрібнотоварних та кооперативних формуваннях стад [7].

Отже, у 2010 р. продовжує діяти порядок виплати переробними підприємствами дотацій сільгосптоваровиробникам за придбані в них молоко та м'ясо в живій вазі, затверджений постановою КМУ від 11.02.10 р., № 152. Крім того, встановлено, що суми ПДВ, нараховані переробними підприємствами за період з дня набрання чинності Закону "Про Державний бюджет України на 2010 рік" (тобто з 30.04.10 р.) до дня набрання чинності цього Закону (05.06.10 р.), не підлягають перерахуванню до бюджету і використовуються виключно на виплату дотацій сільгосптоваровиробникам за продані ними переробним підприємствам молоко та м'ясо в живій вазі. При цьому до переробних підприємств не застосовуватимуться фінансові санкції за несплату сум ПДВ до бюджету, нараховані протягом такого терміну.

Відповідні зміни внесені до Закону від 22.12.09 р., № 1782-VI "Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки агропромислового комплексу в умовах світової фінансової кризи" і Закон від 27.04.10 р., № 2154-VI "Про Державний бюджет України на 2010 рік". Закон від 13.05.10 р., № 2254-VI вступив в силу з 05.06.10 р. [8].

Як зазначив заступник міністра аграрної політики і продовольства Микола Безуглий, раніше існуюча система дотацій довела неефективність, оскільки в поточному році уряд реформував систему державної підтримки галузі. У бюджеті-2011 закладено два мільярди гривень на ремонт і реконструкцію ферм, а також встановлення нового устаткування, що має стимулювати виробництво молока в сільгоспідприємствах [9].

Окрім якісних характеристик, формування цін на молокопродукти значною мірою залежить від співвідношення попиту і пропозиції по періодах року та платоспроможності населення. Проте, цінова ситуація на ринку молока у 2010 р. дещо змінилася. Так, середня закупівельна ціна на молоко від населення 2009 р. коливалася у межах 1,3-1,7 грн/л, а в 2010 р. вона становила 2,5 грн. Така ж тенденція спостерігалася й у великотоварному виробництві. У 2009 р. молоко в цьому секторі закуповували за ціною 3,4 грн, а в 2010 р. – по 3,8-4 грн/л. Такі непередбачувані цінові коливання ускладнюють планування розвитку галузі, підвищують її ризикованість та негативно впливають на кінцеві результати діяльності.

Молокопереробні підприємства, що входять до складу Національної асоціації молочників України "Укрмолпром", для підвищення купівельної спроможності населення знизили оптово-відпускні ціни. Ціни знизилися від 8 до 20 % на молочну продукцію, зокрема на сир твердий і масло вершкове. Відтепер молочники чекають подібного рішення від представників торгівлі [10]. До кінця 2012 р. ціни на молочну продукцію зростуть на 10-15 % у зв'язку з дефіцитом цієї продукції, заявив президент Українського клубу аграрного бізнесу (УКАБ) Алекс Ліссітса. Експерт пояснив, що виробнича собівартість молочної продукції залежить від закупівельних цін на молоко, а вони вже сьогодні нетрадиційно для України у літній період зросли майже до 3,5 грн за літр молока. Закупівельні ціни на молоко можуть зрости скоріш за все до 5 грн за літр.

Раніше оператори ринку заявляли, що підвищення ціни спричинить істотним подорожчанням молочної сировини, оскільки темпи зниження обсягів виробництва молока в країні виявилися більш істотними, ніж показувала офіційна статистика [10]. Цю ж думку розділяє Вадим Чагаровський [11]. Він зазначив, що за останні три тижні серпня ціни на молочні продукти зросли на 10-15 %. Експерт вважає, що молокопереробники не підуть на значне підвищення цін, оскільки минулого року різке підвищення вартості молокопродуктів призвело до значного зниження попиту на них. Заступник генерального директора Української аграрної конфедерації Олександр Ярославський також вважає, що Україну надалі очікує зростання цін на молочні продукти. "Споживчий попит стримує зростання цін на готові молочні продукти", – сказала, своєю чергою, експерт Українського клубу аграрного бізнесу Інна Ільєнко.

Підтвердженням зниження попиту є те [12], що на вінницьких молокопереробних заводах нагромадилося понад 2 тис. т залишків. Зокрема, порівняно з минулим роком, на складах заводів – 2 рази більше залишків вершкового масла, в 1,5 раза сирів жирних. Водночас, ринок області лише на 5 % насичений кисломолочною продукцією, виробленою на підприємствах. Експерти зазначають, що зниження поголів'я великої рогатої худоби є однією з основних проблем українського тваринництва, з якою перманентно бореться вже не перший уряд. Проте поки що безуспішно – за останні півроку виробництво молока впало ще на 3 %. З цієї причини ціни на молочні продукти постійно зростають [13].

Раніше було відзначено зростання цін в зв'язку із скороченням поголів'я, але, Міністерство АПК України внесло на обговорення постанову "Про затвердження технічного регламенту виробництва сирого молока і управління якістю та безпекою", згідно з яким молокозаводам країни можуть заборонити використовувати продукт, куплений у населення, через невідповідність європейським стандартам. У цій постанові пропонується зобов'язати переробні підприємства використовувати тільки молоко вищого I сорту [14].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, виділимо основні тенденції ринку молокопереробної галузі:

- зменшення поголів'я корів станом на 1 січня 2010 р. порівняно з 01.01.2009 на 3,5 % (у т.ч.: у сільськогосподарських підприємствах – на 3,2 %, господарствах населення – на 3,5 %);
- зменшення у 2009 р., порівняно з 2008 р. на 1,3 % виробництва молока в усіх категоріях господарств (у сільгоспідприємствах виробництво молока зросло на 7,0 %, в господарствах населення – зменшилось на 3,1 %)
- у 2009 році спостерігалось зменшення виробництва продукції молочної промисловості порівняно з 2008 р. на 9,2 %
- індекс споживчих цін на молоко у 2009 р. становив – 116,6 %, індекс цін виробників молочних продуктів та морозива – 124,5 %, індекс закупівельних цін – 96,1 %. Проаналізовано її стан протягом десяти років: під час розпаду СРСР та за часи незалежності України. За останні роки було приведено основні статистичні дані щодо основних показників галузі по території України та порівняно з світовими.

Проаналізувавши стан молочної промисловості, виділимо основні проблеми: зростання цін на молочні продукти, скорочення ВРХ, зниження споживання, погіршення якості молока.

Література

1. Філатова Л.С. Антикризовий менеджмент як інструмент відновлення конкурентоспроможності підприємств молокопереробної промисловості / Л.С. Філатова, М.П. Мартьянов // Економічний простір : зб. наук. праць. – 2010. – № 39. – С. 293-299.
2. Держком. статистики. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Філатова Л.С. Використання методів стратегічного планування діяльності молокопереробних підприємств як інструмента боротьби із наслідками фінансово-економічної кризи / Л. С. Філатова, І.В. Романець // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ. – 2009. – Вип. 258, т. II. – С. 517-523.
4. Скопенко Н.С. Сучасні тенденції розвитку молочної галузі України / Н.С. Скопенко // Вісник ЖДТУ. – Сер.: Економічні науки. – 2011. – № 2 (56). – С. 110-114.
5. Все молокоперерабатывающие предприятия Украины будут оборудованы лабораториями / Виступ міністра аграрної політики Н. Присяжнюка / Про АГРО. АГРО інформація

для агробізнесу. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.molprom.com/index.php?option=com_content&task=view&id=4877&Itemid=55.

6. Діброва А.Д. Розвиток системи державної підтримки виробників молока в Україні / А.Д. Діброва, О.С. Чанкі. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbu.gov.ua/porta/Chem_Biol/Agroin/2011_46/DIBROVA.pdf.

7. Дотації за молоко і м'ясо відновили / Свинарство в Україні. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.svynarstvo.in.ua/news/ukrain/534-dotacii-za-moloko-i-miyaso>.

8. Молокоперерабатывающие предприятия Украины снизили цены на сыр и масло. Стаття від 11.03.2011 / Агро перспектива. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.Agro.perspectiva.com/ru/news/58310>.

9. До кінця року ціни на молочні продукти зростуть на 15 %. Від 5. 09. 2011 / Виступ Алекс Ліссітса президента Українського клубу аграрного бізнесу. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ner.net.ua/main/15762-do-kincyu-roku-cini-na-molochni-produkti-zrostut-na-15.html>.

10. Зростання цін на молочні продукти в Україні буде не нижче рівня інфляції. Від 05.09.2011 / FINANCE.UA про гроші. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.news.finance.ua/ua/~ / 1/0/all/2011/09/05/250684>.

11. Винницькие молокоперерабатывающие заводы не могут найти рынки сбыта для своей продукции. Від 2.12.2010 р. / AgroTimes. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.agrotimes.net/predpriyatiya / 9100-vinnickiemoloko.peregerabatvayushhie-zavody-ne.html>.

12. В Україні різко подорожчає молоко. Від 5.07.2011 / ТСН. UA. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.tsn.ua/groshi/v-ukrayini-rizko-podorozhchaye-moloko.html>.

13. Молокоперерабатывающая промышленность страны под угрозой уничтожения / Крымское информационное агенство. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ki-anews.com.ua/node/9389>.

14. Язикова Н. Проблеми молочної галузі та шляхи їх подолання / Н. Язикова, С. Німченко // Антимонопольний комітет України. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.kmu.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=61940&cat_id=47051&ctime=1202812886728.

Карачина Н.П., Филатова Л.С. Аналитическое исследование функционирования молочной промышленности Украины

Осуществлено аналитическое исследование функционирования молочной промышленности Украины. Выделены негативные и позитивные тенденции. Проанализированы данные из СМИ и сравнены со статистическими. Подробно рассмотрены основные показатели молочной отрасли и осуществлены выводы относительно ее функционирования и дальнейшего развития.

Ключевые слова: молочная промышленность, молоко, молочные продукты, КРС.

Karachyna N.P., Filatova L.S. Analytical research of Ukraine dairy industry functioning

Analytical research of functioning of the Ukraine dairy industry is realized in the present paper. The negative and positive trends are highlighted. Mass media information are analyzed and compared with statistic data. The main parameters of dairy industry are analyzed thoroughly and made a conclusions of its functioning and further development.

Keywords: Dairy, milk, dairy products, cattle.

УДК 336.01 **Аспір. О.В. Коваленко¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка**

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА СТАН ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Глобалізація як об'єктивний процес розвитку світового господарства активно впливає на фінансовий стан країн-учасниць. Вплив її чинників потребує модернізації національних фінансових систем.

¹ Наук. керівник: доц. М.І. Кульчицький, канд. екон. наук

Ключові слова: глобалізація, фінансова система, фінансові ресурси, товари, послуги, капітал, робоча сила.

Постановка проблеми. Актуальність проблематики глобалізації полягає в тому, що в сучасному світі розвиток жодної країни практично неможливий без участі в світогосподарських процесах. Це зумовлено, насамперед, міжнародним поділом праці та наявністю чи відсутністю ресурсів, а також наявністю ринкових механізмів господарювання, розширенням діяльності міжрегіональних і міжнародних об'єднань, глобальної мережі-інтернет тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Глибокі дослідження процесів глобалізації здійснюють в Україні такі відомі науковці, як О. Білоус, В. Бранський, В. Геєць, Д. Лук'яненко, З. Луцишин, В. Міщенко, А. Раковська-Самойлова, Л. Стукало, Ю. Яковець та інші.

Мета дослідження. Перед Україною постало завдання визначення рівня відкритості національного кордону для "чотирьох свобод", тобто вільного руху товарів, послуг, капіталів та робочої сили, та розроблення відповідних реформ з таким розрахунком, що це буде сприяти покращенню стану економіки та фінансової системи України, а не навпаки.

Виклад основного матеріалу. Економічна наука серед рівнів господарювання виділяє національне та світове. З розвитком ринкових умов господарювання та поділом територій за регіонами, утворилися регіональні інтеграційні угруповання, такі як: Європейський Союз, північноамериканське регіональне об'єднання НАФТА (США, Канада та Мексика), південноазійське регіональне угруповання держав АСЕАН, Азійсько-Тихоокеанське економічне співтовариство АПЕК з метою полегшення умов взаємної торгівлі між країнами-партнерами. Ці міжрегіональні об'єднання виступають як елементи всесвітнього господарського організму, між якими точиться боротьба за ринки збуту та лідерство у світовому господарстві.

Світове господарство, як система міжнародного поділу праці і торгово-економічних, фінансових, науково-технічних відносин між різними країнами, виникло в умовах, коли виробничі потужності окремих, найбільш розвинених країн, переросли у вузькі рамки національного господарства [3, с. 809]. Нинішній етап розвитку характеризується виходом значної кількості країн на зовнішні ринки. За межі власних національних кордонів виходять такі економічні суб'єкти, як держава, яка представляє інтереси країни на міжнародній арені, суб'єкти господарювання в пошуках ринків збуту своєї продукції, інвестиційних джерел та саме населення в пошуках кращої долі та покращення власного добробуту.

Такі процеси пов'язані з пошуками нових та нестачею власних ресурсів, а також тих які, тією чи іншою мірою, жодна країна не може виготовляти самостійно. Це сприяє розвитку обміну, спочатку товарами, а згодом капіталом, технологіями, ідеями та робочою силою. Тобто спостерігається процес взаємопроникнення та об'єднання країн в єдине світове господарство. Такий процес на сьогодні отримав назву – глобалізація.

Зародження глобалізації, зокрема економічної, сягає глибокої давнини при торговельних контактах між різними державними утвореннями. Її виник-